

یادداشت
شهاب‌الدین بنیان **ا**یزهشگر مسائل فرهنگی

لِزوم توجه به معیشت محرومان!

براساس اعلام سخنگوی دولت از یامداد روز شنبه هفته آینده مصوبه سه‌نرخشدن قیمت بنزین اجرایی خواهد شد.نه‌ادامه‌وضع‌موجودیپرداخت‌میلیون‌هادلارازبرای واردات بنزین در توان و امکان بودجه عمومی کشور است نه با افزایش قیمت مسأله قاچاق سوخت و مصرف بالای انرژی حل می‌شود.
بااین کلاف سردرگم چه می‌توان کرد؟!
دولت فعلی، میراث‌دار ناترازی‌ها و سیاست‌های غلطی است که طی چند دهه در حوزه انرژی میدان عمل یافته و اکنون علی‌رغم مشکلات عدیده انرژی و محدودیت‌های سنگین فروش حامل‌های انرژی باید برای کاهش آثار آن تدبیری اندیشید.
انجام جراحی اقتصادی در شرایط فعلی اقدامی ناگزیر و غیرقابل چشم‌پوشی است. این جراحی مآلاً از ریسک بالایی برخوردار است و همه احتمالات را برای چنین کار دشواری می‌بایست در نظر گرفت.
بیان برخی اظهار مخالفت‌ها بدون ارائه پیشنهادات جایگزین و ایجاد فساسازی‌های سیاسی علیه دولتی که بار طاقت‌سوز اداره امور مملکت را در سخت‌ترین شرایط برعهده دارد، هیچ وجهی از تقوا و انصاف ندارد و کمکی هم به اصلاح وضعیت اقتصادی جامعه نمی‌کند.
الان دیگر موضوع اصلی، بستن سد در مسیر سیل ویرانگر اقتصاد سرمایه‌داری، و پیشبرد اهداف توسعه منهای عدالت نیست بلکه امروز صحبت از عدم ویرانی بیشتر با اتخاذ شیوه‌هایی کمتر مخرب است!دولت اگر بتواند از تمام تجارب مفید گذشته (دوران دفاع مقدس) برای ثابت نگه‌داشتن قیمت کالاهای اساسی با حذف پرداخت یارانه به واسطه‌ها و تأمین نیازهای طبقات متوسط و محروم جامعه بهره بگیرد، می‌شود تا حدودی امیدوار بود عواید ناشی از افزایش نرخ سوم بنزین مطابق آنچه در طرح آمده به بهبود معیشت مستضعفان اختصاص پیداکنند.
به‌زعم نگارنده، مقدمه تحقق این هدف دولت الزام به ثابت‌سازی قیمت کالاهای اساسی توسط وزارتین «اقتصاد و دارایی» و «صنعت، معدن و تجارت» با پشتوانه درآمد احتمالی حاصل از افزایش قیمت بنزین است.

نبض اقتصاد

تصویب سند راهبرد پیشرفت صنعتی

وزیر صمت گفت: سند راهبرد پیشرفت و توسعه صنعتی کشور که توسط معاونت برنامه‌ریزی این وزارتخانه و بخش خصوصی تدوین شده سندی توصیفی، مشکل و ماموریت‌محور است به تصویب هیأت دولت رسید.
سیدمحمد اتابک با بیان آن‌که این سند نیک نقطه قوت و برای بهره‌ور کردن صنعت و تکمیل زیربهر ارزش مهم است، افزود: مهم‌ترین فشاری که در چند وقت اخیر به صنایع وارد شده موضوع ناترازی‌های انرژی در تابستان و زمستان است. در این راستا صنایع مختلف تلاش‌های زیادی انجام داده و نیروگاه‌های حرارتی ایجاد کرده‌اند و امیدواریم محدودیت‌ها کاسته شود.
سند خوشه‌های صنعتی کشور نیز به همین نتیجه رسیده و ابلاغ شده است. این دو سند به‌عنوان مبنای سیاست‌گذاری برای بنگاه‌ها عمل می‌کنند و امکان رصد منظم آنها را فراهم می‌آورند.
اهداف این دو سند تأکید بر ایجاد و تقویت خوشه‌های صنعتی به‌منظور رساندن بنگاه‌ها به وضعیت نتیجه‌بخش با رویکرد برنامه هفتم است و با همکاری وزارت صمت و بخش خصوصی انجام می‌شود.

جبران قدرت خرید اқشار متوسط و کم‌درآمد

در جلسه روز یکشنبه هفته جاری هیأت دولت به ریاست دکتر مسعود پزشکیان، به منظور حمایت معیشتی و کاهش فشارهای تورمی بر خانوارها آیین‌نامه جبران قدرت خرید اقشار متوسط و کم‌درآمد جامعه به تصویب رسید.
در ادامه این جلسه، شینا انصاری رئیس سازمان حفاظت محیط زیست گزارش مبسوطی از اقدامات دولت چهاردهم در حوزه کاهش و کنترل آلودگی هوا ارائه کرد.
براساس این گزارش، طی دوره فعالیت دولت بیش از ۵۰۰هزار خودروی فرسوده از رده خارج و اسقاط شده است؛ رقمی که در مقایسه با اسقاط ۲۰هزار خودرو طی سال‌های پس از تصویب قانون هوای پاک، جهشی چشمگیر در اجرای تکالیف قانونی محسوب می‌شود.
وی همچنین برنامه جایگزینی و برقی‌سازی ۲۰هزار موتورسیکلت فرسوده تهران با اولویت موتورهای کار و تولید ۲۰میلیون لیتر مازوت کم‌گرگرد توسط شرکت‌های دانش‌بنیان برای نیروگاه‌ها را تشریح کرد.
در بخش دیگری از جلسه، وزیر کشور گزارشی از آخرین وضعیت مدیریت انرژی در حوزه تأمین سوخت زمستانی نیروگاه‌ها ارائه داد و بر ضرورت بسیج عمومی برای صرفه‌جویی در مصرف انرژی و مشارکت فعال آحاد جامعه در مدیریت مصرف تأکید کرد.

خبر

وزیر امور اقتصادی و دارایی با اشاره به ناترازی شبکه بانکی گفت: همان هفته اول مسئولیتم، پروژه تعیین تکلیف بانک آینده را تشکیل دادیم. سال‌ها درباره اصلاح نظام بانکی بحث شده بود اما وارد فاز اجرایی نشده بود. سید علی مدنی‌زاده تأکید کرد: اگر می‌خواهیم ام الفساد یعنی تورم را از بین ببریم، راهی جز اصلاح ناترازی بانکی نداریم.
نمی‌شود کشور ۵۰درصد رشد نقدینگی، ۵۰درصد

در دو هفته گذشته بازار ارز ایران دوباره شاهد

نوسانات شدید بود؛ به‌ویژه در بازار آزاد غیررسمی که نرخ دلار از نیمه کانال ۱۲۵ هزار تومان عبور کرده است. این افزایش، نه فقط نشان‌دهنده فشار گسترده در سمت انتظارات تورمی و تقاضای سفته‌بازی است، بلکه بیانگر ضعف سیاست‌های ارزی و روانی شدن معاملات است.
رشد قیمت دلار معمولاً به‌سرعت به بازار طلا و سکه منتقل می‌شود و اکنون همین اتفاق رخ داده است؛ هر گرم طلای ۱۸ عیار به بیش از ۱۲ میلیون و ۷۰۰ هزار تومان و هر سکه طرح جدید به حدود ۱۳۳ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان رسیده است.

تحلیل‌ها نشان می‌دهد بخش مهمی از این نوسان ناشی از افزایش تقاضا در بازار است و از سوی دیگر، محدودیت عرضه ارز تجاری و توقف بخشی از باگشت منابع صادراتی نیز فشار را تشدید کرده. در چنین شرایطی اگر بانک مرکزی نتواند با سیاست‌های تثبیتی و شفافیت ارزی مانع از این روند شود، ادامه رشد نرخ ارز می‌تواند موج تازه‌ای از تورم وارداتی و بی‌ثباتی در بازارهای کالایی و سرمایه‌ای ایجاد کند.

مصوبه گرانی!

بااین حال برخی کارشناسان علت افزایش تقاضای ارز در بازار را مصوبه اخیر دولت درخصوص واردات کالاهای اساسی توسط استان‌های مرزی بدون انتقال ارزی می‌دانند که تقاضادر بازار ارز آزادرا شکل داده است.

این تصمیم دولت چندی پیش گرفته شد که واردکنندگان می‌توانند کالاهایی مانند برنج، روغن و نهاده‌های دامی را بدون این‌که ارز آن از طریق بانک مرکزی تأمین شود، وارد کنند. اگرچه هدف دولت ازاین مصوبه تأمین سریع‌تر کالاهای اساسی و کنترل بازار داخلی بوده اما اجرای آن بدون تأمین شفافیت ارزی و کنترل دقیق، می‌تواند به تشدید نوسان ارز، افزایش فشار بر بازار آزاد و گسترش فعالیت‌های غیررسمی منجر شود. از سوی دیگر باید توجه داشت که عواملی مانند کسری بودجه و همچنین تحریم‌ها روی نرخ ارز تأثیر گذاشته است.

بازار ایران همواره با نوسانات کوتاه‌مدت اما مستمر مواجه است؛ نوساناتی شبیه به یک منحنی سینوسی که تحت تأثیر اخبار سیاسی، تحولات بین‌المللی، سیاست‌های داخلی و رفتارهای روانی شکل می‌گیرند. اگر ثبات اقتصادی، کنترل نقدینگی و شفافیت در سیاست‌گذاری تقویت شود، می‌توان دامنه این نوسانات را کاهش داد.

از زاویه حقوقی نیز، این مصوبه یک تناقض آشکار است. قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز صریحاً تعیین منشأ ارز را پس از ثبت سفارش الزامی کرده، اما در شیوه‌ای که مصوبه جدید باز کرده، اساساً هیچ بانک یا نهاد رسمی در چرخه تأمین ارز وجود ندارد که منشأ را تأیید کند. یعنی سیاست‌گذار بدون آنکه اعلام کند، یکی از اصلی‌ترین ستون‌های حکمرانی ارزی کشور را کنار گذاشته است.

در حالی‌که قانونگذار در تبصره (۳) ماده (۷) قانون مبارزه

کسری بودجه و ۴۰ تا ۵۰ درصد رشد اضافه‌برداشت بانک‌ها داشته باشد و انتظار تورم ۱۰ درصدی داشته باشیم.
اصلاح ریشه‌های تورم زمانبر است اما مسیر بودجه سال آینده را تغییر داده‌ایم. کسری بودجه یکی از اصلی‌ترین ریشه‌های تورم است و تا آن‌را حل نکنیم، تورم حل نخواهد شد. بودجه‌اصولاً با سازمان برنامه‌است اما تلاش می‌کنیم ساختار آن به‌گونه‌ای نوشته شود که بتواند بخشی از

چرا بازار ارز لرزید؟

کارشناسان معتقدند اتفاقات سیاسی در جهان، انتظارات تورمی و رشد نقدینگی بر بازار ارز تأثیر گذاشته است

با قاچاق کالا و ارز صراحت دارد که منشأ ارز باید پس از ثبت سفارش و پیش از ترخیص تعیین شود، مصوبه اخیر دولت عملاین ستون اصلی حکمرانی ارزی را از کار انداخته است. در سازوکاری که این مصوبه ترسیم کرده، شبکه بانکی هیچ نقشی در تخصیص و تأمین ارز ندارد، نه اعتباری‌ری بازی می‌شود، نه براتی گشایش می‌یابد، نه حواله‌ای انجام می‌شود و نه اسناد حمل برای رفع تعهد ارزی موضوعیت پیدا می‌کند.

باگشت به مسیر رسمی

به بیان ساده، مسیر رسمی تعیین منشأ ارز به‌طور کامل دور زده شده و بانک مرکزی عملاً از فرآیند تشخیص و کنترل کنار

برش

دستور قاضی القضاۃ به سازمان بازرسی

با این حال رئیس قوه قضاییه روز گذشته دستور داد موضوع وضعیت ارز در جلسه فوق‌العاده شورای هماهنگی دستگاه‌های نظارتی-بررسی شود.
حجت‌الاسلام والمسلمین محسنی‌زادی در نشست شورای عالی قوه قضاییه، ضمن اشاره به موضوع قیمت ارز، اظهار کرد: طی روزهای اخیر برخی فعالان اقتصادی، در باب موضوع ارز در جلسات مختلف مباحثی را مطرح کرده‌اند. در جلسه اخیر ما در زنجان، فردی مدعی شد وضعیت امروز ارز طبیعی نیست بلکه امری است که آن را به‌وجود آورده‌اند.
علی‌ایحال

همین دغدغه‌هایی را که مطرح کردید، اصلاح کند. حالا باید ببینیم چقدر موفق می‌شویم.
وی با انتقاد از ارز چندنرخ‌ی اظهار کرد: ارز چند نرخ‌ی را برای این مطرح کردم که بگوییم سفره مردم به همین دلیل ریخته است. بررسی کردیم اگر برخی از این کالاهارا با نرخ دلار آزاد وارد می‌کردیم، الان قیمتش در بازار ارزان تر بود. این‌که نرخ ارز باید تعدیل شود، ربطی به اقتصاد آزاد ندارد.

یک سیاست روشن برای تثبیت، نه یک انتخاب بلکه ضرورت فوری است. فشار بازار، هشدار کارشناسان، اعتراض نهادهای نظارتی و ورود قوه قضاییه همگی بر یک نقطه تأکید دارند که ادامه این وضعیت نه‌تنها سیستم ارزی کشور را تضعیف می‌کند، بلکه اقتصاد را وارد دوره‌ای از بی‌ثباتی می‌برد که خروج از آن به‌سادگی ممکن نخواهد بود.

نوسانات ارز و طلا متأثر از انتظارات تورمی و شرایط

بین‌المللی

یک کارشناس اقتصادی در رابطه با نوسانات اخیر بازار ارز و طلا، با اشاره به جهش قیمت جهانی طلا اظهار کرد: قیمت اونس طلا یکی از بنیادی‌ترین عوامل اثرگذار بر بازار داخلی است. در واقع دو عامل اصلی موجب رشد قیمت طلا و سکه در کشور، قیمت اونس جهانی و اتفاقات سیاسی و اقتصادی کشور است که موجب افزایش انتظارات تورمی می‌شود.

بهاء‌الدین حسینی هاشمی، مدیرعامل اسبق بانک صادرات ایران ادامه داد: در هفته‌های اخیر با توجه به تنش‌های ژئوپلیتیک در سطح جهان از جمله تشدید رقابت میان دو قطب قدرت جهانی چین و آمریکا، تشدید درگیری آمریکا با ونزوئلا، جنگ روسیه و اوکراین و تحولات خاورمیانه شاهد افزایش تقاضای جهانی برای طلا بوده‌ایم که بسیاری از کشورها ترجیح دادند بخشی از ذخایر ارزی خود را به طلا تبدیل کنند تا پشتوانه پول ملی‌شان تقویت شود.

این کارشناس ارشد مسائل پولی و ارزی با اشاره به صندوق‌های بزرگ بازنشستگی نیز تصریح کرد: حتی صندوق‌های بزرگ بازنشستگی مانند صندوق‌های ژاپن یا چین که از بزرگ‌ترین دارندگان اوراق قرضه آمریکا هستند، به‌تدریج بخشی از دارایی‌های خود را به طلا تبدیل می‌کنند. این روند نشانه‌ای از نگرانی عمومی نسبت به آینده اقتصاد جهانی است که این امر باعث افزایش تدریجی قیمت اونس شده است. طبیعتاً این صعود بر بازار طلا و سکه ایران نیز اثرگذار بود.

حسینی‌هاشمی در بخش دیگری از سخنان خود در رابطه با تأثیر ابهامات اخیر در تعامل ایران با نهادهایی بین‌المللی بر بازار ارز گفت: هرگونه خبر منفی در ارتباط با مسائل بین‌المللی و سیاسی، سطح انتظارات تورمی را بالا می‌برد. اقتصاد ایران به اتفاقات بیرونی و درونی بسیار حساس است که در چنین شرایطی مردم برای حفظ ارزش داراییی خود به سمت بازارهای می‌روند که قابلیت ذخیره ارزش داشته باشد که این رفتار موجب افزایش تقاضا و رشد قیمت‌ها شد.
وی تأکید کرد: در حال حاضر بانک مرکزی باید با استفاده از روش‌های مدرن و جدید بازار را کنترل و از دست سوداگران خارج کند تا اعتماد مردم مجدده به بازارهای داخلی جذب و از نوسانات شدید جلوگیری گردد.
بانک مرکزی باید تمرکز خود را بر کنترل حجم نقدینگی، نظارت مؤثر بر نظام پولی و بانکی و درنهایت ایجاد ثبات در ارزش پول ملی قرار دهد. رشد نقدینگی باید متناسب با رشد واقعی اقتصاد باشد و اگر کمبود منابع وجود دارد باید از ابزارهایی مانند انتشار اوراق و تأمین مالی صحیح استفاده شود.

گفت و گو

رئیس کمیسیون اقتصادی دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام

در گفت‌وگو با «جام جم» مطرح کرد:

کسری تجاری، نتیجه ارز چندنرخ‌ی

منطقی بهتر از وضعیت کنونی بر بازار حاکم شود. بدیهی است در چنین فضایی، انتظار از عملکرد بانک مرکزی در جهت مدیریت منابع ارزی کشور این بود که مؤثرتر و پایدارتر عمل کند.
دقیقاً تیم اقتصادی دولت چه اقدامی باید انجام دهد که التهاب بازار ارز کاهش یابد؟
هنر بانک‌های مرکزی این است در شرایطی که کشور با التهابات به‌مشابه شرایط جنگی روبه‌رو می‌شود، ظرفیت صادراتی را تقویت کند و واردات هم براساس اولویت‌ها مدیریت شود. با این حال، در دو سال اخیر، سیاست‌های بانک مرکزی عملاً منجر به تشویق واردات و سرکوب صادرات شده است. نتیجه همین امر سبب شده تراز تجاری غیرنفتی کشور به‌شدت منفی شود. نتیجه اجرای سیاست‌های ارزی آن است که تقاضای ارز در کشور برای واردات به‌شدت بالا رفته که علت آن تفاوت نرخ ارز تخصیصی و بازار غیررسمی است. هم‌اکنون برخی کالاهای پنج تا ۱۰ برابر میزان مصرف واقعی کشور ثبت سفارش شده‌اند. این موضوع نشان می‌دهد سیاست‌های ارزی به‌شدت واردات را تشویق کرده. بخشی از آن تقاضای ارز برای واردات است که هیچ تناسبی با مصرف داخلی ندارد. امروز اگر واردات خاک، کاغذ و... را ثبت سفارش کنید در لحظه ۴۰ درصد انتفاع وجود دارد و چنانچه واردات انجام شود، سود بیشتری هم خواهد داشت. اکنون روند واردات بی‌رویه در کشور شکل گرفته و بخشی از ارز کشور به این سمت رفته است. نمونه آن جای دیش و... است که حجم واردات آن بیشتر از میزان مصرف کشور در دوه‌ده بود ولی به دلیل سیاست‌ارزی شکل گرفته بود.
براساس آمار، میزان صادرات ایران تغییری نداشته و واردات اتفاقاً کاهش داشته است. چه مشکلی وجود دارد که اکنون شاهد این اتفاقات هستیم.

عواملی مانند تشدید تحریم‌ها چقدر روی این موضوع تأثیر داشته است؟

ادامه روند فعلی بدون اصلاح سیاست‌های ارزی نه‌تنها وضعیت ارزی کشور را بهبود نمی‌دهد بلکه بحران را تعمیق می‌بخشد. اثرات مقطعی عواملی مانند فشارهای خارجی یا تغییرات سیاسی از جمله اسنپ‌یک یا تشدید تحریم‌ها قابل مدیریت هستند اما روند کلی باید اصلاح شود. کشور از نظر تراز کل با مشکل حاد مواجه نیست اما تراز غیرنفتی به‌وضوح نشان‌دهنده ناهماهنگی میان سیاست‌های صادرات و واردات است. تا زمانی که سیاست‌های ارزی بر محور تشویق واردات و سرکوب صادرات استوار باشد، بازار ارز از شرایط ناپایدار خارج نخواهد شد و تراز تجاری کشور همچنان منفی باقی خواهد ماند.

اصلاح سیاست و نه برخورد قضایی، تنها راه برن رفت از بحران است. دو تراز تجاری داریم که یک تراز کل با محاسبه صادرات نفت و دیگری تراز غیرنفتی (تجارت منهای نفت کشور) است. تراز غیرنفتی ناشی از عملکرد سیاستی بانک مرکزی است، زیرا سیاست‌های ارزی که در دو سال اخیر (از اواسط دولت شهید رئیسی) تاکنون اجرا شده، تقاضای ارز برای واردات را بالا برده است.